

Спеціалізованій вченій раді Д 35.052.19
Національного університету «Львівська політехніка»,
79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію А. І. Біласа

«Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і
правових учень (м. Львів, 2016)

Актуальність теми дисертації. Угода про асоціацію між Україною та ЄС стала поворотним пунктом в розвитку правової системи сучасної України, та ознаменувала поступове усунення наслідків радянського тоталітарного режиму 1917-1991 рр. Відновлюючи традиційні тісні історичні зв'язки з європейськими країнами, поглиблюючи ці відносини, які ґрунтуються на спільних цінностях, таких як повага до демократичних цінностей, верховенства права, прав і свобод людини Україна мусить докорінно реформувати систему державних органів радянського періоду, які були створені для забезпечення антиукраїнської політики денационалізації українського народу та його русифікації і перетворення в «нову історичну спільність – радянський народ». Ключова роль при цьому відводилася карально-репресивним органам, які в радянській юридичній науці називалися «правоохоронними», хоча, з огляду на антиправову сутність радянської системи, не могли бути такими з засади речі. Тому сьогодні з особливою гостротою стоїть питання утвердження верховенства права та укріплення інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органах зокрема, утвердження їх визначальної ролі в забезпеченні свободи і безпеки на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод. В цьому відношенні історико-правовий досвід українського народу протягом століть перебування в складі

інших держав є мінімальний, а щодо досвіду XX ст. то й негативний, оскільки практично для всіх держав, до складу яких входили ті чи інші частини українських земель в цей період, характерна антиукраїнська та антидемократична політика. Визначальне місце в цій політиці відводилося судовим органам, поліції/міліції, органам державної безпеки тощо. Тому вивчення, творче переосмислення, порівняльно-правовий аналіз правоохоронної діяльності країн Європейського Союзу має не тільки пізнавальне значення, але й може стати реальними дороговказами подальшого розвитку правової системи нашої держави, її апарату та механізму. Тому будь які дослідження по даній проблематиці є гостроактуальними і своєчасними. Поява дослідження присвяченого осмисленню на основі порівняльно-правового аналізу теоретико-практичних аспектів правоохоронної діяльності країн ЄС є важливим і актуальним. Особливо слід звернути увагу на завдання обґрунтувати необхідність взаємодії правоохоронних органів, розробки уніфікованих стандартів правоохоронної діяльності та визначити перспективи удосконалення правоохоронної діяльності в умовах євроінтеграційних процесів України (с. 8 дис., с. 5 автореф.).

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 років, Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 років.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечений належним використанням відповідних загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження, а також рівнем узагальнення теоретичних висновків і поглядів, викладених у сучасній українській та зарубіжній літературі, міжнародних договорах, нормативно-правових актах ЄС та країн-членів Європейського Союзу, відповідних програмах і документах з питань діяльності правоохоронних органів країн-членів ЄС, вивченням та порівняльно-правовим

аналізом нормативно-правової бази та практики. Це дає підставу для висновку, що дане дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею виконаною на належному науковому та методологічному рівні. Достовірність і новизна обумовлені використанням та авторським переосмисленням наукових праць та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. По темі дисертаційного дослідження дисертант опублікував монографію, 6 одноосібних статей у наукових фахових виданнях («Європейські перспективи», «Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України», «Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ», «Наше право»). В зазначених публікаціях викладені висновки та результати першого, другого та третього розділів дисертаційного дослідження.

Крім зазначених публікацій результати та висновки дисертаційного дослідження були оприлюднені на чотирьох наукових конференціях, матеріали яких опубліковані. Зазначене дає підстави стверджувати належну повноту та всесторонність висвітлення результатів дисертаційного дослідження.

Автореферат дисертації за змістом відповідає дисертаційній роботі та відображає основні результати дослідження.

Структура і зміст роботи є логічно обґрунтованими і дозволяють повною мірою вирішити завдання, які ставить перед собою дисертант.

Дисертаційне дослідження А. І. Біласа написане на належному фаховому рівні. Слід відзначити чітко визначення методів дослідження, які застосовуються дисертантом, а також повну характеристику наукових завдань, для вирішення яких застосовувалися вказані методи.

Робота А. І. Біласа щодо аналізу правоохоронної діяльності країн Європейського Союзу серед теоретико-правових досліджень в сучасній українській юридичній науці є новаторською.

Зміст дисертації повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень.

Дисертація оформлена відповідно до встановлених вимог.

Зауваження щодо змісту автореферату та дисертації.

Попри загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи А. І. Біласа, як і будь-яке теоретико-правове дослідження складної і багатогранної проблеми, якою є правоохоронна діяльність, а тим більше її порівняльно-правовий аналіз в країнах-членах Європейського Союзу, тут є певні моменти, які потребують уточнення, доповнення чи видаються не достатньо обґрунтованими.

Перше, на що хотілося б звернути увагу, це коло мислителів і вчених чий праці стали основою для даного дисертаційного дослідження. В дисертації (с. б)та авторефераті (с. 1) сказано «У вітчизняній науковій літературі проблеми правоохоронної діяльності, правопорядку завжди активно досліджувалися. Значний внесок у їх розробку здійснили видатні мислителі Г. Гегель, Г. Еллінек, Е. Кант, Б. Кістяківський, М. Коркунов, Л. Петражицький, С. Франк, Г. Шершеневич та ін». Тут одразу ж виникає ряд питань. По-перше, що слід розуміти під поняттям «вітчизняна наукова література». В радянській та пострадянській науковій літературі під цим евфемізмом розуміють все, що було створене в Російській імперії та Радянському Союзі. Але очевидно, що все, що біло створено в цих державах не мало жодного впливу і значення для формування і розвитку правоохоронної діяльності країн ЄС. По-друге, для чого взагалі згадані ці імена, якщо праці жодного з названих вчених в роботі не використовуються. Та й за винятком праці Гегеля, жодна з їхніх праць не згадана в «Списку використаних джерел». І далі там же продовжується «Питання забезпечення законності, правопорядку та правоохоронної діяльності стали предметом досліджень А. Алексеєва, Е. Аннерса, Ю. Арзамасова, П. Бакстера, Е. Бланкенбурга, В. Гленсена, Е. Грехема, О. Жалінського, В. Карташова, В. Кудрявцева, В. Томіна, І. Ростовщикова, В. Черданцева, В. Федорова, К. Хассе». З п'ятнадцяти вказаних авторів праці тринадцяти в роботі не використовуються і в «Списку використаних джерел» відсутні. Загалом українська наукова література є в силу обставин її розвитку дуже небагата. Тим більше шкода, що в роботі не використані ті її нечисленні здобутки, які мають безпосереднє відношення до теми дослідження, зокрема праця визначного

вченого, багатолітнього декану факультету права Українського Вільного Університету в Мюнхені Зіновія Соколюка «Теорія поліції» (Ця праця вченого була перевидана в Україні в 2005 р. (Соколюк Зіновій. Теорія поліції / З. Соколюк ; авт. передм., упоряд. О. І. Панченко. – Гадяч : Гадяч, 2005. – 207 с.).

Другий момент, який викликає суттєве заперечення, це використання в дослідженні правоохоронної діяльності країн Європейського Союзу радянської та сучасної російської літератури. По-перше, є обґрунтовані підстави сумніватися в об'єктивності та неупередженості підходів цих авторів до такої тематики. По-друге, видається достатньо абсурдним розгляд перспектив євроінтеграційних процесів, зокрема в сфері правоохоронних органів крізь призму оцінок і підходів вироблених представниками радянської та російськими юридичної науки (праці А. Губанова, К. Гуценка, С. Князева, Б. Крилова, Ю. Осипова, М. Смірнова, В. Федорова). Так само як вироблення та осмислення методології дослідження правоохоронної діяльності країн ЄС на основі праць Д. Керімова та В. Нерсисянца (с. 75, 77 дис.) Важко зрозуміти і пояснити потребу вдаватися до «Словаря иностранных слов» виданого у видавництві «Русский язык» у Москві в 1988 році для з'ясування змісту поняття «принцип» (с. 50, 211 дис.).

Сучасна українська юридична термінологія вироблена на основі російської юридичної термінології. Ця проблема, яка бере свої витoki в радянський період коли законодавство республік базувалося на «Основах законодательства СССР и союзных республик» по відповідних галузях права. Зрештою ця ситуація зберігається з огляду на наявність і в нинішній Верховній Раді України певної кількості депутатів. Які не володіють державною мовою в достатньому для ефективної законодавчої роботи обсязі. Проте євроінтеграційні процеси об'єктивно вимагають використання термінології, зрозумілої і загальноприйнятої в ЄС. Одним з таких термінів, який характеризує діяльність державних органів, і зокрема, правоохоронних, є «транспарентність», тобто доведення до відома широкої громадськості інформації про рішення і дії органів державної влади, доступність та відкритість такої інформації. На

сьогодні в Україні у цьому випадку використовується термін «гласність», недолуга калька з російської мови, часів перебудови. Варто пам'ятати, що в європейських мовах використовується також терміни «гласность» і «перестройка», для характеристики радянського періоду від 1985 до 1991 рр. Тому використання такого терміну як гласність при дослідженні правоохоронної діяльності країн ЄС, виробленні рекомендацій щодо приведення цієї діяльності в Україні відповідно до європейських стандартів видається недоцільним.

Не зовсім зрозумілим і залишеним без належного обґрунтування в роботі є підбір країн-членів ЄС для загальної характеристики організації та діяльності правоохоронних органів (Польща, Естонія, Болгарія, Угорщина, Румунія, Чехія, Німеччина, Франція та Великобританія). Видається було б більш обґрунтовано згрупувати їх за певним принципом, наприклад країни, які входили до складу СРСР (Естонія), Варшавського договору (Польща, Болгарія, Угорщина, Румунія, Чехія), «старі» члени ЄС (Німеччина, Франція, Великобританія). Але тоді не зовсім зрозумілою є назва параграфу 2. 3. «Загальна характеристика реформ організації та діяльності правоохоронних органів країн ЄС», бо очевидно, що третя група названих країн не потребувала реформ в такому обсязі та в той період, як перші дві.

Вказані зауваження не впливають на рівень обґрунтованості висновків та положень, які стосуються теоретико-практичних аспектів правоохоронної діяльності країн Європейського Союзу, що виносяться на захист, не знижують їх наукову новизну і загальний рівень дисертаційного дослідження А. І. Біласа.

Обґрунтовані в дисертації висновки та теоретичні положення певною мірою поглиблюють знання в сучасній українській теоретико-правовій науці. Вони можуть бути використані при розробці курсів «Теорія держави і права», «Судові та інші правоохоронні органи», інших навчальних курсів, які читаються в юридичних навчальних закладах.

Вважаю, що дисертаційне дослідження А. І. Біласа «Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження» є завершеною

науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, підготовлене на належному рівні, має теоретичне та практичне значення. Воно відзначається новизною положень, які виносяться на захист, є внеском у правову науку.

Дисертація та її автореферат виконані й оформлені у відповідності до вимог «Порядку присудження наукових ступенів і вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Здобувач – Андрій Іванович Білас – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних та правових учень.

21 вересня 2016 року

Офіційний опонент,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Тарас Андрусяк

Лідник доцента Андрусика Т.П. завершено.

Проректор

Василь С. С.

